

Péterù **andí wemberè tí bhàruwà** **Yàrí bhàruwà ò ì nòtù** **ádròdrò dhu tí dhu**

Yàrí bhàruwà nandí ale ní Péterù, Yèsù bhà uvitatále (1.1; 5.1), mbèmbè azà kumì dóná imbò nà atò údà Yèsù ka kùgù dhu-dzidò rórò. Uvitatále tírò, abádhí ongónà ùbhi atdíkpá Yèsù mànà yà adzi dǒ kí'ì ònà kàsùmì ǒ. Yèsù ódzi ndàrà òrù-akpà ò dhu-dzidò, Péterù adù àrà Ídzi-Màkùrù núnò ìndrù tò (Kas 1-6; 9.32-12.19).

Ka karí dhu ìrè Péterù randí yàrí wemberè tó pbìndà bhàruwà Rómà tó kigò ò ndì ndí'ì rórò, Nerò tí kátina Pbàró má tó pbìrì ǒ kámá dǒ kamà náapè ndàvu pbàkrístò rǒ ònà kàsùmì ǒ.

Kándí ka fíyò ní Àziyǎ-Ngba tó pbìrì tó múlayí ònǎ ì nífalà ale. Kòmbí ka kárá kànzi Tùrùkiyà tí. I pbàkrístò ní'ì Pbàyàhúdì mà ìnzǐ ní Pbàyàhúdì mànà. Péterù rǐ abádhí atí olo tí, pbàkrístò tí abádhí rǐ'ì dhu-okú dò rò, ndìrò abádhí mǎtíràbvù nga nyú ní òrù-akpà ò nga nídhunǐ (1.1; 2.11). Ìnzǐ ní pbàkrístò tí ì nòtù ale nóongónà abádhí-itsì ònzì ònzì tí, 'àdù àmbe òbhùnà dǒ tìtò dǒ.

Péterù andí dhu kpàkrístò tò, ndí'ì abádhí tó a'uta nidì tí, ràdù òbì àbhu abádhí-afí tò ròkò Kàgàwà bhà ale bhéyi, ìnè mǎtí ka kí'ì abádhí rǒ ka kávu òbì nyú nà ró rórò.

Bhàruwà-nyìtì ka kóhù tí dhu

- Bhàruwà-dòkpa (1.1-2).

- Kàgàwà igú àlě dhu níse ka kí dhu (1.3-12).
- Ìndrű àkă 'òkò ìlă ì ìlă Kàgàwà-nyìkpó ǒ rórò dhu (1.13-2.10).
- Mùkrístò àkănà ndònzì àpbè ǒ dhu (2.11-4.19).
- Yɔrɔwà nà mùkrístò àkă ndàdi dhu mà, kà-kàsù mànà (5.1-11).
- Bhàrɔwà riku dòná rò ovita (5.12-14).

Péterù rĭ ìndrű nóvì dhu

(Ròm 8.17-18; 16.25-26; 2Kò 4.17-18; Èfe 2.4-8)

¹ Yàrí bhàrɔwà nàndĭ ní ima Péterù, Yěsù Krístò bhà uvitatále. Ma màndĭ ndi bhàrɔwà fùkù, nyĭ yà Kàgàwà óvò nyĭ nyĭ'ì pbìndà ale tí rò. Nyĭ nyĭfàlà nyĭ yà adzi ǒ olo tírò, nyǒngò òko Pɔtò mà, Gàlàtiyà mà, Kàpàdòkiyà mà, Àziyà mà, Bìtìniyà mànà tó pbìrì ò.

² Àba Kàgàwà náavò nyĭ ròpè ndi angyiñà rò àdhàdhì ndi nyú ndi ndudhé ka dhu bhéyi. Kàbhù nyĭ nyĭ'ì pbìndà ale tí pbìndà ìlĭlă-Alafí-otù ǒ, ndínĭ nyĭ nyĭrì tí Yěsù Krístò-tsù dhu, ndirò ndínĭ Yěsù-azù yà ndi nufu náadù tí nyú'ò nyĭlă. Kàgàwà àkă ndàso nyĭ, ndàdù nyábhu nyòkò màrùngà ǒ atdídǒ.

Kàgàwà ungbeya àlě ɔve-bvù rò dhu náká àlě ròdò dhèdhe nà dhu

(1Kò 2.6; Èfe 5.1; 1Tè 5.8-9; Tit 2.11-14)

³ Dhu àkă àlě rilè Kàgàwà, àlě tó Ádrùngbăle Yěsù Krístò t'Ábanà! Pbìndà ádrùngbă izu tó ale-afí-okú dò rò, kĭbhò ípìrɔngà-ɔwútá àlě tò, yà ndi ndábhù ndi Yěsù Krístò rìngbè ndi ɔve-bvù rò dhu-otù ǒ. Ndi dhu-okú dò rò ní ndi, àlě kí dhu

òdo a'uta nyú nà ùngbě àlě rungbeya àlě átò ove-
bvù rò,

⁴ ndíně àlě kabá tí yà Kàgàwà ùli angyangyi
ndíně àlě kokoya tí kàmăna tí dhu*. I dhu ní yà
ìnzě rádù 'ìnza dhu, ìnzě rádù òtì dhu, ndirò ìnzě
fiyó aya rádù ìku dhu. Ndirò, Kàgàwà arí i dhu
òdo fùkù òrù-akpà ò.

⁵ Nyě yà Kàgàwà nyě nyá'ù rò, kărí ngbõku òdo
pbìndà ádrùngbănga tó obi ně, ndíně ndi nditèya
tí ndi ndígũ nyě dhu kpangba yà adzi ǒ dhu-tsù
řě ndòdì òná idho ǒ.

⁶ Ndi dhu-okú dò rò ní ndi nyě nyí'ì dhèdhe
nà, ìmbă dhu ří'ì kòmbí nyě nyóko izu ǒ yà ákě
kàsùmì ǒ yà nyě nyábàna dhèdhèrò umvútá-tidò-
okú dò rò dhu màtí.

⁷ Wò i umvútá ří'ì rùkú, ndíně fùkú a'uta-òbì
nomvú tí. Orò ní ndìnza rádù dhu, pbétù ka karí
kùda kàzù òna nă, ndíně ka kuni tí orò nyú tí kà
ří'ì dhu. Ní fùkú a'uta tò kà ří'ì ndi dhu bhěyi
tí. Ndi fùkú a'uta, yà atdídǒ findá ídzìnga ósè
orò bhà ídzìnga dònă màtí, ní rádù àkă komvù
òbìna, ndíně ka kuni tí obhóngna tó a'uta tí kà ří'ì
dhu. Ndirò, fùkú a'uta ǒ nyě nyìkò pòtsó dhu-okú
dò rò ní ndi, Kàgàwà ifuya nyě, kǒnziya siràku
ndàdè nyilè Yěsù Krístò řitsi ìngo nínganí.

⁸ Nyě nyózè wà Yěsù, ìmbă dhu ří'ì inzà nyě
nyàpè kală dhu màtí. Ndirò, nyě nyá'ù wà ka,
ìmbă dhu ří'ì ìnzě nyě nyí kală kòmbí dhu màtí.
Ní, nyě nyí'ì dhèdhe nà atdídǒ. Ndi dhèdhe ní
ìnzě rádù ndàwe ale-tsù ǒ dhèdhe-tidò.

* **1:4** 1.4 I dhu tí ka kátina iró ní Kàgàwà ři ìndrũ ìgũ ndàdè
dhòdhóhóngna tó ípirǒnga àbhù fiyò dhu.

⁹ Nyí nyí'ì ndi dhèdhe nà Kàgàwà ígǔ nyí dhu-okú dò rò. Wòrí ní ndi Yèsù nyí nyá'ù dhu tó perè.

¹⁰ Wò ndi Kàgàwà rǐ ìndrǔ ìgǔ dhu dǒ, pbànábí náanè dhu abhò nyú 'ùni, 'àdè dhu òvò angyangyi nyí nyakána nyábà ídzìnga dǒ.

¹¹ Krístò bhà Ìlǎ Alafí ní'ì abádhí-nyutsì. Ní ndi Ìlǎ-Alafí náabhè abádhí ròvò dhu angyangyi Krístò náabáya àpbè mà, kǎdùya àbàna olùnǎ rò ádrùngbǎnga tó awáwè mànà dǒ. Ndirò ì pbànábí náadzi ì, ndínì ì unì tí ìngbà kàsùmì ǒ màtí ndirò ìngbà dhu bhèyi màtí kòrí dhu nòonziya ì dhu.

¹² Ní Kàgàwà nítè dhu abádhí tò rànì dhu, wò abádhí avò ìndrǔ tò Ídzi Màkǔrù ní abádhí ravò nzá fǐyò ìtírò, pbétù abádhí ravò ka fǔkù. Ndirò, yà kòmbí arí kòvò fǔkù ale náarí kòvò yà òrù-akpà ò rò Kàgàwà ivi Ìlǎ-Alafí bhà obi nyú nǐ. Ní màlàyíkà nyú mà nózè 'ùni wò ndi dhu átò.

Dhu àkǎ kokò Kàgàwà-nyìkpó ǒ ìlǎ ǒfò ǒ dhu (1Kò 6.20)

¹³ Wò Kàgàwà ónzì fǔkù dhu kóró nòokú dò rò, nyí nyàkǎ nyí'ì ònzi nyí nyádè kasu ònzi fùkú irèta nǐ ale tí. Nyí nyàkǎ nyòkò ípìrò rò nyìkpòku nà, nyádè kóró atdyúku ìli yà Yèsù rǐngo nínganì nyí nyabáya ídzìnga dǒ.

¹⁴ Àdhàdhì àbayà ùnò dhu ìfǔ arí nzónzo bhèyi, nyí nyàkǎ nzá nyàbhè nyí yà inzà nyí nyàpè Kàgàwà bhà Ídzi Màkǔrù núnì rò nyí nyongónà atdyúya òhò nzére dhu ràmbe nyùndà dǒ.

15 Ndirò, àdhàdhì Kàgàwà yà nyǐ nunzi nyǐ'ì p̀b̀ìndà ale tí ale ní ǼlǼ ale dhu bhěyi, nyǐ mà átò nyǐ nyàkǎ nyǐ'ì ǼlǼ Kàgàwà-nyǐkpó ǒ ale tí kóró fùkù mùtsò ǒ.

16 Obhó tí, ǼlǼ Andítá ò Kàgàwà rǐ dhu òvo, ndàti: «Nyǐ nyàkǎ nyǐ'ì ǼlǼ ale tí, ima ní ǼlǼ ale nídhunǐ*.»

17 Ndirò, nyǐtsò nyǐ nyǐ rò, nyǐ nyarí Kàgàwà ànzi Àbaku tí. Ní ndi dhu bhěyi kà rǐ'ì rò, nyǐ nyàkǎ nyǒngò kǐfù atdíđǒ yà òko nyǐ nyòko olo tí yà adzi ǒ òná kàsùmì ǒ. Obhó tí, kǎrí ìndrǔ-ànyǎ ìtdì ndi ale nyú ónzì dhu-bvù rǒ, ìnzǐ ndi ndí ìndrǔ-ǒnga òvò rórò.

18 Obhó tí, nyǐ nyúni wà ìngbà dhu bhěyi màtí Kàgàwà uvù nyǐ, nyǐvò yà abhúku-nyutsì rò nyǐ nyabà àkyǎkyè mùtsò ǒ rò dhu. Kǔwù nzá nyǐ kǎkà 'ìnza rádù fùrangà tí kátina sùma-tidò mà, orò màná dhu bhěyi dhu nǐ.

19 Pbétù, kǔwù nyǐ nǐ ní Krístò-azù, yà atdíđǒ findá idzìnga ósè azu. Ndi Krístò ní'ì àdhàdhì Kàgàwà tò ka kàbhù perè tí tàrà-ngba bhěyi, yà ìmbǎ rǐ'ì atdí otsu nà màtí, ndirò ìmbǎ rǐ'ì ngǎtsi nzére dhu nà màtí tàrà-ngba.

20 Kàgàwà náapì ka angyinǎ rò, ìnzá ndi ndàpè yà adzi ònzì rórò. Ndirò kòmbí kǎdù kítè kpangba fùkù yà adzi ǒ dhu-tsù rǐ ndàpà ndíní ndi ndara tí ndòdì òyá idho ǒ. Kǒnzì ndi dhu ndíní idzìnga nabhù tí fùkù.

21 Krístò-otù ǒ, nyǐ nyá'ù Kàgàwà yà ka nabhù rìngbè ndi òve-bvù rò, ndàdù ádrùngbǎnga tó awáwù àbhù kà tò ale. Ndirò, wò dhu-okú dò

* 1:16 1.16 Law 19.2

rò ní ndi, nyĩ nyá'ù Kàgàwà nyădù kóró atdyúku ìli kà-fó nyĩ nyódɔna nyăbà dhu dǒ.

²² Obhónɡa tó Ɔte nyĩ nyífɛ dhu-otù ǒ, nyĩ nyóngò wà Kàgàwà-nyìkpó ǒ ìlǎ ale tí, nyădù adókɛ òzè ìmbǎ ònǎ ɛtrátá nà àzè nǎ. Nírò nyĩ nyàkǎ nyòzè nyĩ atdí afíkɛ nyú nà nzínzíkɛ ǒ.

²³ Obhó tí, Kàgàwà ábhɛ ípìrǒnga-ɔwútá fùkù pbìndà Ɔte-otù ǒ. Ndi Ɔte rǎ'ì mbǎ àdhàdhì òmò rádù òmò itse bhěyi, pbétù ka ní ìnzǐ arómò itse. Ndi Ɔte ní ípìrǒnga àbhǔ arí ìndrǔ tò Ɔte, ndirò ka ní dhòdhódhónɡa nà arádi Ɔte.

²⁴ Obhó tí, ndi Ɔte rǎtina:
«Kóró ale rǎ'ì àdhàdhì irí-bǐ bhěyi.
Ndirò abádhí tó aya rǎ'ì àdhàdhì itsu-opfò tó aya bhěyi.

Irí-bǐ rádù òtdyù, itsu-opfò rádù ndìpbà obvò.

²⁵ Pbétà, Ádràngbǎɛ Kàgàwà bhà Ɔte arádi dhòdhódhónɡa nà* .»

Ndirò, ndi Ɔte ní Ídzì Mākǔrù yà fùkù ka kɛno.

2

*Dhu àkǎ kongù ale Kàgàwà bhà Ɔte nǎ dhu
(Màt 21.42-44; Kas 4.11-12; Ròm 9.24-26; Èfè
2.20-22)*

¹ Kàgàwà ábhɛ ípìrǒnga-ɔwútá fùkù dhu-okú dò rò, nyĩ nyàkǎ nyăwà kóró òrù-tidò mà, ìndrǔ t'útrátá mà, ɔyɔyɔ ale-idà-dɔ nà ka kí'ì dhu mà, ngǎtsi ale-fó dhu dǒ ka kí ale-afí ìli dhu mà, ìndrǔ t'údhútá tó irèta mànà.

* 1:25 1.25 Ìsa 40.6-8

² Àdhàdhì iré-nzo náarí màkyĩ-atdyú òho dhu bhěyi, nyĩ nyākă nyòhò yà inzà ndì nàngbǒ ngătsi dhu nà màkyĩ-atdyú, kà-tì ní, nyĩ rākă nyòhò Kàgàwà bhà Ɔte-atdyú. Ndi dhu bhěyi ní ndi, nyĩ nyádù àmbɛ òvi dǒ nǐ fùkú a'uta ǒ, ràrà àhɯ Kàgàwà ígǔ nyĩ dhu tó dhèdhɛ rākă dòtsí òná idhɔ ò.

³ Àdhàdhì Ɔlǐlǎ Andítá rǔnɔna dhu bhěyi: «Nyĩ nyínè wà Ádrùngbǎle bhà ídzìngà-dzi*.»

Yèsù mà ndì ná'ù ale mànà narí ípìrǒngà nà arí'ì nyuyatsi odu bhěyi ale dhu

⁴ Ní nyĩ nyākă nyĩndrì íkyèrǒ Ádrùngbǎle Yèsù-tí'ò. Àbadhi ní ípìrǒngà ìbho arí ìndrǔ tò odu, yà ìndrǔ adù òbvùnà igi odu. Pbétù Kàgàwà adù kòvò, ndàdù òzùnà atdíđ fíndá ídzìngà ósè nyìkpóna ǒ odu tí.

⁵ Ní nyĩ mà átò, àdhàdhì ípìrǒngà nà rí'ì nyuyatsi odu bhěyi, nyĩ nyākă nyábà ngari Kàgàwà rǐ pbìndà Ɔlǐlǎ Alafí rǎdì òná idza òsì nyĩ nǐ odu nzínzì ǒ. Ní ányì-dzá, nyĩ nádù ì'ì kàbhà pbàkùhání, ndínǐ nyĩ nyongó tí perè ùbho kà tò Ɔlǐlǎ Alafí òzè dhu bhěyi. Ní Kàgàwà rǎdù i perè à'ù Yèsù Krístò-otù ǒ.

⁶ Obhó tí, Ɔlǐlǎ Andítá ò Kàgàwà rǎtina: «Kànǐ ma mòpì atdíđ fíndá ídzìngà ósè odu. Ní ma mí kǐlǐ Sàyunì tó pbìrì dǒ rí'ì idza-pbìdò òdɔ rí odu tí. Ndirò, ndi odu dǒ rí pbìndà a'uta nòsì ale-nyì rǐ nzǐ ìwɯ*.»

* 2:3 2.3 Zàb 34.9 * 2:6 2.6 Ìsa 28.16

7 Nírò, fǔkù Yěsù ná'ù ale tírò, ndi odu ní Kàgàwà àbhǔ rí rífù nyǐ odu.

Pbétù, kǎkà inzà ka ná'ù ale tò, «yà idza òsì arí ale náabvù igi odu nádù òngò kòmbí idza-pbidò òdo rí ádrùngbǎ odu tí*.»

8 Ndirò, ka kándí dhu átò i ale-okú dò rò kati: «Ndi odu ní ìndrǔ-pfò-do núbě rí odu, yà abádhí àbhǔ rí ràwà ì bhalabhala tó odu*.» Dhu úbě abádhí-pfò-do, inzà abádhí á'ù Kàgàwà bhà Ɔte dhu-okú dò rò. Wòrí ní ndi Kàgàwà udhé abádhí tò mǎhàngú ò rò dhu.

9 Pbétù nyǐ, nyǐ ní yà Kàgàwà apì fíndà rùgànda ǒ ale, ndirò nyǐ ní kamà-idzà ǒ pbàkùhání tó mùtù. Nyǐ ní Kàgàwà ónyè idzi dòyá ale, kà-nyìkpó ǒ ílǎ ale, ndirò kǔwu rǐ'ì pbìndà ale nyú tí ale. Kǔnzì nyǐ nyǔvò atdídǒ ùtì mbì ìnò ò rò, ndàdù nyǐtsu idho rǐ ìndrǔ ùkǒ nǐ húwé ráwù awáwù ò, ndínǐ nyǐ nyɔvɔ tí yà ndi ndanzì idho rǐ ìndrǔ ùkǒ nǐ kasu ìndrǔ tò*.

10 Angyi nyǐ ní'ì ìnzì Kàgàwà bhà ale, pbétù kòmbí nyǐ nyóngò wà kàbhà ale tí. Angyi Kàgàwà í'ì mbǎ izu tó afína nà dùkú, pbétù kòmbí kà rǐ'ì ìnè izu tó afína nà dùkú*.

Kàgàwà bhà ale àkǎnà 'òkò yà inzà ka ná'ù ale nǐnzì ǒ tí dhu

(Ròm 13.1-8; Èfè 6.5-8; Tit 2.9-10; 1Pé 3.14-18)

11 Ɔdhídhǔ, yà atdídǒ ma mózè nyǐ rò, ma mìtdè nyǐ itdè tí àdhàdhì olo tí arí'ì, ndirò abhi

* 2:7 2.7 Zàb 118.22 * 2:8 2.8 Ìsa 8.14 * 2:9 2.9 Uvt 19.5-6; Tòr 4.20; 7.6; Ìsa 9.1; 43.20-21 * 2:10 2.10 Ɔse 1.6,9; 2.1,23,25

ǒ arí'ì yà adzi ǒ ale bhěyi. Nyĩ nyàkă nyĩndà nyĩ itse yà ale-ngbò ózè kɔnzì nzére dhu rǒ rò. I dhu ní yà ale-afí ózè kɔnzì Kàgàwà-nyìkpó nófò dhu nà arí 'ùgye dhu.

¹² Nyĩ nyàkă nyĩ'ì ídzì m̀tso nà yà inzà Kàgàwà ǹni ale-nzínzì ǒ, ndínĩ nyĩ mà abádí ùdhũ nzére dhu ònzì nyĩ nyárí dhu tí rò, abádí adù tí nyĩ nyónzina ídzì dhu nála, 'àdù Kàgàwà nílè yà kà rǐrà òná idho ǒ.

¹³ Àlě tó Ádr̀ngbăle Yěsù Krístò-okú d̀ rò, nyĩ nyàkă nyĩrì ádr̀dr̀nga ǒ arí'ì kóró ale-tsũ dhu: nyĩ nyàkă nyĩrì ádr̀ngbă kamà-tsũ dhu, kóró ale d̀ kà rǐ'ì kamà tí nídhunĩ.

¹⁴ Ndirò, nyĩ nyàkă nyĩrì pb̀liwálí-tsũ dhu, ádr̀ngbă kamà úli ndi abádí, ndínĩ ongó tí anya òtdì nzére dhu ǹnzì ale d̀, 'àdù ídzì dhu ǹnzì ale tsemerà nónzì nídhunĩ.

¹⁵ Obhó tí, Kàgàwà ózè dhu ní: mběyi nyĩ nyónzina dhu-otù ǒ nyòwù pb̀dhómá, yà inzà nga ǹni ale-tsù ǹtsì rǒ ìnzì ròtè.

¹⁶ Nyĩ nyàkă nyòkò àdhàdhì d̀yá arí'ì ìtírò ale bhěyi. Pb̀tù, nyĩ nyàkă nzà nyĩdyì wò d̀kú nyĩ nyarí'ì nyĩ-tírò dhu rǐ'ì f̀kú nzére dhu-d̀nga òfù rí dhu tí. Pb̀tù nyĩ nyàkă nyòkò àdhàdhì Kàgàwà bhà ino tí arí'ì ale bhěyi.

¹⁷ Nyĩ nyàkă nyĩfu kóró ale. Nyĩ nyàkă nyòzè a'uta nà odhíkũ. Nyĩ nyàkă nyónzì Kàgàwà-odò. Ndirò nyĩ nyàkă nyĩfu ádr̀ngbă kamà.

Yěsù Krístò bhà àpbè tó ófò

¹⁸ Nyĩ kasutále tírò, nyĩ nyàkă nyĩrì f̀kú kasu tó ádr̀dr̀ ale-tsũ dhu, nyàdù kóró ifuta nábhu

fíyò, ìnzǐ ní nyǐrì kǎkà ídzì ale tí ndirò yorowà t'ále tí arí'ì-tsí-tsù dhu kèlě. Pbétù, nyǐ nyàkǎ nyǐrì kǎkà òrù arórù-tsí-tsù dhu mà átò.

19 Obhó tí, nyǐ nyapé inzà nyǐ nyàkǎnà nyǎbà àpbè-dzi nóndù Kàgàwà nyǐ nyìfu dhu-okú dò rò, ní nyǐ nyònzì wà kà-nyìkpó nòfò dhu.

20 Nzére dhu nyǐ nyónzì dhu-okú dò rò ka kí nyòvì dhu-dzi nyǐ nyòndù rò, íngbà ifata ndi nyǐ nyádù àbàná? Pbétù, nyǐ nyapé àpbè-dzi òndù ídzìnga nyǐ nyónzì dhu-okú dò rò, ní ndi dhu rǎdù Kàgàwà-nyìkpó nófò.

21 Ndi dhu tò nga ní ndi Kàgàwà núunzi nyǐ nǐ. Obhó tí, Krístò náabà àpbè átò okúkù dò rò, rì'ì ídzì ófò tí fùkù, ndínǐ nyǐ nyùngu tí owùna.

22 Àbadhi náanzì nzá nzérenga, ndirò utrátá tó ote mà náahù nzá kà-li'ò rò.

23 Ìndrù ùnò dhu ndì nǐ rò, kǎno nzá dhu i ale nǐ. Àpbè àbà ndì ndí ìndrù-fó rò, kǐvà nzá dhu i ale rǒ. Pbétù, kǔbhà ndì Kàgàwà, yà obhónánga dǒ arí ìndrù-ànyǎ ìtdì ale-fó.

24 Krístò nyú ndìtírò náanò àlě tó nzérenga tó tútánga ngbǒna rǒ, àpbè ndì ndabà mùsàlabhà dǒ rò, ndínǐ nzérenga tò àlě kí'ì tí iwà úve ale bhěyi, àlě rǎdù òko àlě róngò obhónánga tó dhu nónzì àlě tó ípìrǒnga ò. Kǎbà otú dhu náabhù ndi nyǐ Kàgàwà rìgǔ nyǐ.

25 Obhó tí, angyi nyǐ nyi'ì àdhàdhì ùwùwǐ tàrà bhěyi, pbétù kòmbí nyǐ nyíngò wà nyòdo arí ndàdù dùkù-nga àndà ale-tí'ò*.

* 2:25 2.25 Ìsa 53.4-9

3

Vèbhále mà fíyó kpabhále mànà náká 'òkò tí dhu

(Efε 5.22-23; Kòl 3.18-19; 1Tì 2.9-11)

¹ Nyĩ mà átò vèbhále, nyĩ nyàkă nyĩrì fùkú kpabhále-tsù dhu. Ní, inzà màtí abádhí nzínzì ò atdíghená ale ná'ù Kàgàwà bhà Ɔte rò, fùkú ídzì mètso nĩ, nyĩ nyádù abádhí ìdhà, nyàbhù rà'ù ndi Ɔte, inzà màtí nyĩ nyòvò dhu fíyò rórò.

² Abádhí ìdhà rádù rà'ù ndi Ɔte dhu ní, fùkú ídzì ndirò ifuta tó mètso nálă ì í dhu.

³ Fùkú izo náká nzá ndì'ì ale-ngbò rǒ tí ka kálăna dhu tí, àdhàdhì ale-dòká òkyè ka kí dhu mà, orò tó lèngètù mà petè mànà ùfǒ ka kí dhu mà, ndirò ngătsi nĩ, orú odzina nà m̀dzarù ùfǒ ka kí dhu mànà bhèyi.

⁴ Pbéttù, fùkú izo náká rì'ì ale-afí-òná rò ka kí ale torò nónzi nĩ izo, yà ìnzì rádù ndìnza tí. Ndi izo àkă rì'ì màr̀ngà tó ndirò yorowà tó ale-afí òná rò àhù izo tí. Wò dhu bhèyi izo-tidò nózù Kàgàwà arí orú odzina nà izo tí.

⁵ Angyi, Kàgàwà nà'ù vèbhále, 'àdù kóró atdyúya ìli dòná, nóngónà toròya ònzì, 'àdù òko ifuta ò fíyó kpabhále-ònzì wò dhu bhèyi.

⁶ Atdí ófò ní, Sàrà ongónà pbìndà kpatsìbhále Àbràhamù-tsù dhu ìrì, ndòngò ànzìnà ádr̀ngbăle tí*. Ní, nyĩ nyádù ì'ì àdhàdhì kàbhà vèbhínzo bhèyi, nyĩ nyapé ídzìnga ònzì ìnzì nyĩ nyí odo ìdò rí ìndr̀ ò atdí dhu mà-òdò ònzì rórò.

⁷ Ndirò nyĩ kpabhálě, nyĩ nyàkă nyòkò fùkú vèbhále mànà ìrita ò, nyádù dhu ùni abádhí ràrì

* 3:6 3.6 Ɔpt 6.8-12

ivivi ale, ròsè dùkù nǎ. Nyǎ nyàkǎ átò nyǎbhù ifuta abádhí tò, abádhí nábà wà ípìrǒnga tó ídzinga atdíkpá nyǎ mànà nídhunǎ. Nyǎ nyàkǎ nyǒnzì dhu wò dhu bhěyi, akye dhu arana fùkù itsòta-tsù nútò nǎ.

Obhónánga ònzi ka kí dhu-okú dò rò ka kí àpbè àbà dhu

(Màt 10.24-31; Ròm 6.3-4; 12.14-21; Èbr 11.7; 1Pé 2.12,19-20,21-24)

⁸ Kùtsa ma mí dòná rò nǎ, nyǎ kóró nyǎ nyàkǎ nyǎrì nyǎ atdí dhu dǒ, ndirò nyǎ nyàkǎ nyǎrì òdhíya rǎrì òná izu ùndo arí atdíkpá abádhí mànà ale tí. Nyǎ nyàkǎ nyǒzè nyǎ atdí àba bhà ale bhěyi, nyǎ nyàkǎ nyǎrì izu tó afíya nà ale tí, ndirò nyǎ nyàkǎ nyǎrì yorowà t'ále tí nzínzikù ò.

⁹ Nyǎ nyàkǎ nzá nyǎbhò nzére dhu nzére dhu nǎ nzínzikù ò, ndirò nyǎ nyàkǎ nzá nyǎnò dhu nyǎ ní dhu nùnò ale nǎ. Pbétù nyǎ nyàkǎ nyǒwù Kàgàwà ònzi rǒ ràso i dhu nònzi rùkù ale. Obhó tí, yà ndì ndunzi nyǎ owùna nyǎ nyungu tí rò, Kàgàwà náakò làkà fùkù ndàti, ndì rǎrǎ nyǎsǒ.

¹⁰ Obhó tí, Hǎlǎ Andítá rǎtina:

«Ndì nózè ndìrì ípìrǒnga nà ndàdù hirò ònzi kóró pbìndà idho ò ale,

nákǎ ndòdò idàna nzére òte òte ndì ndí dhu rǒ rò,

ndirò tìtò ùno ndì ndí dhu rǒ rò.

¹¹ Kákǎ ndìndà ndì nzére dhu ònzi ndì ndí dhu rǒ rò, ndàdù ídzi dhu ònzi.

Kákǎ ndònè màrùngà, ndàdù owùna ùngu atdídǒ.

12 Obhó tí, Ádrùngbǎle-nyìkpó rǐ'ì obhónánga ònzi arí ale dǒ. Ndirò, kà-bì rǐ'ì abádhí tó itsòta ìri ndì ndí ró. Pbétù, kǎrí dzinà-dò nùgèrè nzérenga ònzi arí ale tò*.»

13 Ádhi pbá ale ndi nzére dhu ònzi rádù rùkú idzi dhu ònzi arí atdyúya nyú nà ale tí nyí nyí'ì rò?

14 Nyí nyònzì wà hirò dhu apé ì'ì obhónánga nyí nyònzì dhu-okú dò rò nyí nyí àpbè àbà dhu tí. Nyí nyàkǎ nzá nyònzì ìndrù-òdò, ndirò nyí nyàkǎ nzá nyǎbhu dùku rìnza ndì.

15 Pbétù, nyí nyàkǎ nyífu Krístò afíku ò Ádrùngbǎle tí. Tsùkú ka kìvù dhu kà-rǒ nyí nyápǎ afíku okúna dò rò dhu dǒ rò, nyí nyàkǎ nyí'ì ndi ale tò nyí nyádùna ndi dhu dǒ dhu nà.

16 Pbétù, nyí nyàkǎ nyònzì ndi dhu ìyònga ò, ndirò ifuta ò, idzi afíku nà nyí nyí'ì rórò. Ndi dhu bhèyi ní ndi, kǎkà nyǎdhǎ rí 'àdù àmbe dhu ùnò dǒ nyí nǐ pbàkrístò tí nyí nyí'ì nyádù ì'ì idzi mùtso nà dhu-okú dò rò ale-nyí rǎdù iwu.

17 Obhó tí, idzi dhu ònzi ka kí dhu-okú dò rò ka kí àpbè àbà, ndi dhu rǎdù ì'ì, Kàgàwà-nyìkpó nòfò dhu tí dhu ní idzi dhu nyú, ròsè nzére dhu ka kònzì dhu-okú dò rò ka kí àpbè àbà dhu dònǎ.

Krístò ónyè idzi òrù-akpà ò kóró dhu-tsí dǒ dhu

18 Krístò nyú náabà àpbè atdí-gùna tí ìndrù anzì nzérenga-okú dò rò. Ka ní'ì obhónángatále. Ní kǎvè nzére ale-okú dò rò, ndínǐ ndì ndabhù tí nyí nyòwù ùvò Kàgàwà-tí'ò. Ka kahò ka, ròvè

* 3:12 3.12 Zàb 34.13-17

ngbõna ònă rò, pbétù Kàgàwà bhà Hlilă-Alafí adù ípirõnga àbhũ kà tò tdítđ.

¹⁹ Nírò ní ndi kădù àrà dhu òvò òve-bvù ka kúsò ró ì nòtù ùvùvè ale tò*.

²⁰ I ale ní'ì kăkă angýină rò ì nuvo ìnzĭ 'ìrì Kàgàwà-tsù dhu ale, yà Kàgàwà andù fĭyó dhu-dzi Nwà rĭ ádrùngbă bàtò-íyà-ba nóbhòlo òná kàsùmì ǒ. Ní, ngúfe ale kèlĕ, kà-tì ní àrù ale náatsù ndi bàtò-íyà-ba ò, 'adù ùgu idha rĭ tsëya òtdì dhu ǒ rò*.

²¹ Wò ndi kàsùmì ǒ ndi nanzì dhu rĭtèna ní bàtizò tò ófò, yà kòmbí arí nyĭgù fùkú nzérenga ǒ rò ófò. Ndi bàtizò-tì ní nzĭ ale-ngbò rǒ andrita nú'ò ka kí idha nĭ dhu, pbétù ka ní ale àbhũ ka kí Kàgàwà tò ídzi ale-afí na dhu. Ndirò, Kàgàwà rádù nyĭgu ndi bàtizò-otù ǒ, Yèsù Krístò ingbè ndi òve-bvù rò dhu-okú dò rò.

²² Kùpò wà òrù-akpà ò, ndirò kărádi ádrùngbãnga tò ngari ǒ Kàgàwà bhà fangà ònă rò. Ndirò kǒnyù idzi màlàyíkà mà, òrù-akpà ò arí'ì ádrùngbãnga mà, ádrùngbãnga tò òbì mànà nà dhu-tsí dǒ.

4

Krístò ná'ù ale náabáya dhòdhódhóngà tò ípirõnga fĭyó àpbè dzidǒ dhu

(Ròm 6.6-13; Èfe 4.17-24)

¹ Krístò náabà àpbè ngbõna ònă rò. Nírò nyĭ mà átò nyĭ nyàkă nyũdhé nyĭ mbëyi nyĭ nyábàna

* **3:19** 3.19 Atdídhená ale arí ìrèna dhu ní Yèsù rarà Ídzi Màkürù núnò òve-bvù. Ndirò ngũkpàkà ale-tsí arírèna ní kà rarà pbìndà mùlè mà tò dhu òvò ànyì. * **3:20** 3.20 Opt 6.1-7.24

àpbè-dzi t'óndùta tò. Obhó tí, ngbõna ònă rò rí àpbè-dzi nóndù ale rĭtèna dhu ní ndì ròzè ndùbhà nzérenga t'ónzita.

² Ní kòmbí, yà ɔnzìkú ndì nùbhà ndíní nyí nyoko tí yà adzi dǒ òná kàsùmì ǒ, nyí nyàkă nzá nyòkò tdítǒ yà nyí nyádù atdyúya òhò nzére dhu ràmbe nyǎndà dǒ. Pbétù, nyí nyàkă nyòkò àdhàdhì Kàgàwà-afí ózè dhu bhěyi.

³ Obhó tí, angyină rò nyí nyúdà ábhǒ idho nyú nyǒngò dhu ònzì àdhàdhì inzá Kàgàwà ná'ù ale náarónzina dhu bhěyi. Nyí nyávu nyǒngò òko mǎnyòni tó ófò mà, nzére dhu-atdyú t'óhota mà, iwa t'órìta mà, ònyè ònyu nyí nyí wúgúwúgú dhu mà, iwa òmvè nyí nyí bhélébhélé dhu mà, sànamù ùlě nyí nyí dhu màná dhu tó ófò ǒ.

⁴ Pbétù kòmbí, idho rǎrà kǒkò inzá Kàgàwà ná'ù ale ùkò rǒ ùkǒ tí, ìnzǐ nyí nyí nyǔngbò atdíkpá ì màná tdítǒ ì nzére dhu t'ónzita ǒ rò. Ndirò, abádhí rǒwu dhu ùnò rǒ ùnò tí nyí nǐ.

⁵ Kǒkò ì ale náaweya ì anzì dhu ìtírò Kàgàwà-ònzǐ. Ndi Kàgàwà rǒdona ní ùvǔvè ale mà ípìrǒ rò rí'ì ale màná-ànyă nítǒ ndì ndí dhu.

⁶ Wò dhu-okú dò rò ní ndì, ka kúnò Ídzi Màkǔrù ùvǔvè ale tó átò*. Ìmbă dhu rǐ'ì abádhí ùvè kóró ale-ànyă ka kítǒ rǒngò ùvè dhu-okú dò rò dhu màtí, ní abádhí rǐ ípìrǒnga àbà àbà dhòdhóhonganà Ìlǐlǎ Alafí-otù ǒ Kàgàwà arí'ì nà dhu bhěyi.

Kàgàwà arí dhèdhèrò perè-tidò ùbhǒ ìndrǔ tò

* **4:6** 4.6 Èvǔvè ale tí ka kírèna iró ní, kǎkă iwà ì iri Ídzi Màkǔrù rórò ùvè ale.

kóró ale tò ídzìnga nabhù tí dhu

(Luk 21.34-36; Ròm 12.5-11; Gàl 6.10)

⁷ Kóró dhu-tsù rǐ ndòdì òná kàsùmì nìndù wà ndì. Ní ndì dhu-okú dò rò nyǐ nyàkǎ nyǐ'ì dhu-ǒnga t'òvòta núni ale tí. Ndirò nyǐ nyàkǎ nyòkò nyǐkpókù nà, ndínǐ nyǎmbè tí nyǐtsò dǒ.

⁸ Ndirò ròsè kóró dhu dònǎ, nyǐ nyàkǎ nyòzè nyǐ atdíǒ nzínzìkù ǒ, àzè náarí ábhǒ nzéřnga-dǒnga nófù nídhunǐ.

⁹ Nyǐ nyàkǎ nyòwù nyǎkò rǒ nzínzìkù ǒ, ìnzǐ nyǐ nyónu nyǐ nǐ rórò.

¹⁰ Nzínzìkù ǒ ìngbàtí ìli ndì ale mà náká ndònzì kasu yà pbìndà ídzìnga-otù ǒ Kàgàwà ábhu foná perè nǐ, ndínǐ kóró ale tò ídzìnga nabhù tí. Ndi dhu bhéyi ní ndì, nyǐ nádù ì'ì mbéyi arí kasu ònzi foyá Kàgàwà úbho ábhǒ dhèdhèrò perè-tidò nǐ kasutále.

¹¹ Ɔte òvò ka kí ìndrǔ tò nǐ perè nà rǐ'ì ale, náká ndòvò ìndrǔ tò ní Kàgàwà bhà Ɔte. Ndirò ìndrǔ tò ka kí kasu ònzi nǐ perè nà rǐ'ì ale, náká ndònzì ka yà Kàgàwà ábhu fǐndà ɔbi nǐ, ndínǐ ìndrǔ ilè tí Kàgàwà-òvò kóró dhu ǒ Yèsù Krístò-nyutsì. Ilèta náká kabhu kà tò tí, ndirò kǎrǐ'ì ádrùngbǎnga tó ɔbi nà dhòdhódhóna nà. Àmìnà.

Àpbè àbà arí Krístò-okú dò rò ale nóonziya hirò dhu

(Màt 5.10-12; Kas 5.41; 14.22; 2Tè 1.4-12)

¹² Adódǔ, yà atdíǒ ma mózè nyǐ rò, nyǐ nyàkǎ nzá idho rùkò nyǐ yà ododu àpbè tó umvútá rǐ nyǎbà rò. Nyǐ nyàkǎ nzá nyòzè ndi dhu rǐ'ì olo tí fùkù.

13 Pbétù, idhèku àkă ndìka ndì Krístò màna nyĩ nyúngbò nyĩ kabhà àpbè-otù ǒ dhu-okú dò rò. Ní, kabhà ádrùngbǎnga tó awáwù rĩ ndìtè kóró ale tò nínganí, idhèku níkaya ndì atdíǒ nyú ròsè.

14 Nyĩ nyàkă nyǒzù nyĩ hirò nónzì ale tí yà ìndrǔ rĩ dhu ùno nyĩ nǐ Krístò-okú dò rò rò. Obhó tí, ndi dhu rítèna dhu ní Kàgàwà bhà ĩlǐlǎ-Alafí, yà ádrùngbǎnga tó awáwù nà arí'ì ale rarí àdi nyukutsì.

15 Nzínzìku ǒ atdí ale mà nákă nzá ndàbà àpbè abvo òkye ndì ndarí dhu-okú dò rò, ogbo ònzi ndì ndarí dhu-okú dò rò, nzére dhu ònzi ndì ndarí dhu-okú dò rò, ndirò ngǎtsi nǐ, ngǎkpa ale tó dhu ò ndì ndarí ndìtsù dhu-okú dò rò.

16 Pbétù, ndi ale apé àpbè àbà màkrístò tí ndì ndí'ì dhu-okú dò rò, nákă nzá nyìna rìwù. Pbétù kàkă ndilè Kàgàwà, Krístò-ǒvò rĩ'ì ònà nídhunǐ.

17 Kàgàwà rĩ ìndrǔ-ànyǎ ìtdì ònà kàsùmì níndù wà ndì. Ndirò kà rĩ ndi anya t'ítàta nópè àlě'ì pbìndà ale nyú rǒ rò. Ní dhu apé ì'ì àlě-rǒ rò ndi anya t'ítàta rĩ ndòpè dhu tí, ní yà ì nùvǒ ìnzǐ 'à'ù Kàgàwà bhà Ídzi Màkǔrù ale-rǒ dhu rǒlo ìngbǎ dhu bhěyi?

18 ĩlǐlǎ Andítá rĩ dhu òvo ndàti:
«Dhu apé ì'ì obhónángatále nyú náarógù ádrùngbǎ àpbè ǒ ndì ndùdà rórò dhu tí,
ní nzérengatále, yà ìnzá Kàgàwà ná'ù ale-rǒ dhu nooloya ìngbà dhu bhěyi?»

19 Nírò, yà àpbè àbà arí Kàgàwà ózè dhu ònzi ì arí dhu-okú dò rò ale, nákă 'ùbho ì Kàgàwà yà

ì nanzi ale tò idzi dhu ònzi ì í rórò. Ndi Kàgàwà ní yà ndì ndùnò dhu ìfũ arí ale.

5

*Kànisa ð pbàkùrũ mà kóró ngũkpà pbàkrístò mànà
tò Péterù rĩ sedzà àbhũ dhu
(Kas 20.28; Èfe 6.10,18; 1Tè 5.6-8; 1Tì 3.1-7; Yàk
4.6,10)*

¹ Ma mí dhu òvò kākà nzínziku ð rí'ì kànisa ð pbàkùrũ tò mati: ima mà átò ma rārĩ mùkùrũ-akpà. Ima ní Krístò bhà àpbè tó ngàm̀bì, ndirò ròsè wòrí dònǎ, ma mí'iya inè ngari nà átò wò ríra ádrùngbǎnga tó awáwù ð.

² Ní nyĩ pbàkùrũ tírò, nyĩ nyàkǎ nyòdò wò Kàgàwà ábhu fukú pbìndà ale mbèyi, àdhàdhì tàrà t'úndatatalé náarí pbìndà tàrà tó màhò òdò dhu bhèyi. Nyĩ nyàkǎ nyònzì ka ìnzì ní ùtũ tí ka kí nyũtũ dhu-okú dò rò, pbétù nyĩ nyàkǎ nyònzì ka idzi afíkú na, Kàgàwà nózè ka dhu bhèyi. Nyĩ nyàkǎ nzá nyònzì ndi kasu ongyéngá nyĩ nyabá tí ònà, pbétù nyĩ nyàkǎ nyònzì ka nyĩ nyúbho nyĩ ndi kasu t'ónzita tò dhu-okú dò rò.

³ Nyĩ nyàkǎ nzá nyònyè idzi òbi nà kòkò ì Kàgàwà ábhu fukú ale dǒ, pbétù nyĩ nyàkǎ nyí'ì idzi ófò tí abádhí tò.

⁴ Nírò ní ndi nyĩ nyabáya ádrùngbǎnga tó awáwù tó mùkàkú, yà ìnzì fìndá aya rǎdù ìku, Ádrùngbǎ Ùndataba Yèsù Krístò ríra nínganí.

⁵ Nyĩ mà átò ìndrũ-òwú tírò, nyĩ nyàkǎ nyífu kòrí pbàkùrũ. Nyí'ì abádhí mànà kóró, nyĩ nyàkǎ nyòkò yòrowà nà nzínziku ð. Obhó tí, ìlǎlǎ

Andítá náarátina: «Kàgàwà arí ndùgye yà 'idzǐ arí ìtírò ale nà, pbétù kǎrǎdù pbìndà idzinga ìtè yorowà nà aróko ale tò*.»

⁶ Nírò, nyǐ nyàkǎ nyòkò yorowà nà Kàgàwà, yà ádrùngbǎnga tó obi nà arí'ì ale-ònzǐ, ndínǐ kǎdùya tí nyǐdzi orú àkǎkǎ kàsùmì ǒ.

⁷ Nyǐ nyàkǎ nyǎbhu kóró fùkú mùhetù kà-fó, Àbadhi rǐ'ì inè nyòdo ndì ndí ró nídhunǐ.

⁸ Nyǐ nyàkǎ nyǐ'ì afíya òtò rádù ale tí, nyǎdù nga àndà mběyi. Obhó tí, fùkú òmvù Pǎmvo rǐ'ì inè ngbòku òrì ndì ndí ró, ndámbe òndru dǒ òhònà ndì ndarana ndà'à ale òme rí àrì bhěyi.

⁹ Ní, nyǐ nyàkǎ nyòdì pfòku kònzǐ, nyǐkò pòtsó fùkú a'uta ǒ. Nyǐ nyùnì wà dhu kóró ngari ònǎ yà adzi ǒ, Yèsù ná'ù odhíku rarí wòrì àpbè-tidò nábà átò.

¹⁰ Nyǐ nyǐ àpbè àbà àbà ákě kàsùmì tí. Pbétù, Kàgàwà yà kóró idzinga-tidò ìbho arí ìndrù tò ale, núnzì nyǐ ndínǐ nyǐ nyabá tí ngari pbìndà dhòdhódhóngà nà arádi ádrùngbǎnga tó awáwù ò, Krístò mànà nyǐ nyúngbò nyǐ dhu-otù ǒ. Ndì àpbè àbà nyǐ nyǐ ònǎ kàsùmì ǒ, kà rǐ nyǎbhě nyǐ'ì àkǎkǎ ale tí, ndàdù fùkú a'uta nábhu ròtsì obi. Ndirò kà rǐ nyǎbhě nyòtsì obi, ndàdù nyǎbhu nyǐkò pòtsó ìnzì ùkúnga rivi rórò.

¹¹ Àbadhi ní ndì ádrùngbǎnga tó obi nà àkǎ ndì'ì dhòdhódhóngà nà ale. Àmìnà.

*Bhàrwà rǐku dóná rò ovita
(1TÈ 5.23-28)*

* 5:5 5.5 Mbà 3.34

12 Ma màbhù rándí yà ídǒ bhàruwǎ-ngba fǔkù ní Sílà*. Ma mǎrí àbadhi òzù adòdu yà ifuta nà àkǎ ale nyú tí. Ma màndí ka ndíní nyí nabhù tí nyòtsì ɔbi afíkù ònǎ rò, nyǎdù dhu ùni Kàgàwà bhà ídzìngà nyú rǎrǎ ndi wò nyí nyùpǎ nyí ròná.

13 Bàbeli† tó kigò ǒ arí'ì Kànisa, yà Kàgàwà ópì fíndà àdhàdhì ndi ndapì nyí átò dhu bhěyi, nóvi nyí. Ndirò Mǎrkò, pbànǎngba a'uta ǒ, nóvi nyí‡.

14 Àtse nyàtse nyí nzínzìkù ǒ àzè tó dhèdhe nyú nà atdí àba bhà ale bhěyi. Ndirò nyí Krístò bhà ale tírò kóró, Kàgàwà àkǎ ndàbhù nyí nyòkò màrùngà ǒ.

* 5:12 5.12 Pbàró má t'ávàna ǒ, ka kí Sílà nánzi átò Silivanù tí (Kas 15.22,27,40; 1Tè 1.1; 2Tè 1.1). † 5:13 5.13 Bàbeli tí Péterù ìpbě iró ní Romà tó kigò. ‡ 5:13 5.13 Mǎrkò ní yà Kàgàwà bhà ídzi Màkùrù nandí ìfò ale nzínzi ǒ atdí ale.

Ungbòta-Ɖwátá Tó Bhǔkù

Ndrǔna: Ungbòta-Ɖwátá Tó Bhǔkù New Testament

copyright © 2015 Wycliffe Bible Translators, Inc.

Language: Ndrǔna (Ngit)

Contributor: Wycliffe Bible Translators, Inc.

All rights reserved.

2020-11-19

PDF generated using Haiola and XeLaTeX on 1 Oct 2024 from source files
dated 29 Jan 2022

abb6c630-aaf1-5647-8172-605215e8fe12